

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ

*Мірошник Ірина, кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка (Україна)*

THE PECULIARITIES OF THE PRESCHOOL CHILDREN'S WITH AUTISM COMMUNICATIVE SKILLS DEVELOPMENT

*Miroshnyk Iryna, Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.), Associate Professor
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Ukraine)*

Анотація. У статті розкрито особливості розвитку комунікативних умінь у дітей дошкільного віку з аутизмом; окреслено засади створення інклюзивного освітнього простору для дітей з вадами розвитку; наведено ознаки дитячого аутизму, а також встановлено види порушень, характерні для мовлення дітей дошкільного віку з аутизмом.

Ключові слова: аутизм, діти дошкільного віку, інклюзивна освіта, інклюзивний освітній простір, комунікативні уміння.

Abstract. The article reveals the peculiarities of the preschool children's with autism communicative skills development; the principles of creating an inclusive educational space for children with disabilities are outlined; the characteristics of children's autism are given; the types of disorders characteristic for the preschool children's with autism speech are established.

Key words: autism, preschool children, inclusive education, inclusive educational space, communicative skills.

На сучасному етапі розвитку освітньої галузі головним напрямом у навчанні та вихованні дітей з вадами психофізичного розвитку є інклюзивна освіта.

Модель закладу інклюзивної освіти передбачає створення для дітей з особливими освітніми потребами безбар'єрного освітнього середовища, пристосування його відповідно до потреб таких дітей та надання їм необхідної підтримки у процесі спільного навчання зі здоровими дітьми.

Вчені (Е. Гофман, К. Молленхауер, І. Сімаєва, Т. Томас, В. Хитрюк) термін «інклюзивний освітній простір» (ІОП) визначають як систему структурних компонентів (середовищ), у якій у досяжному для кожного учасника форматі реалізуються освітні та міжособистісні відносини, забезпечуються можливості особистісного і соціального розвитку, соціалізації, саморозвитку [2].

У свою чергу, створення ІОП ґрунтується на таких засадах:

- 1) надання рівного доступу до навчання в загальноосвітніх закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною;
- 2) визнання здатності до навчання кожної дитини та необхідність створення суспільством відповідних умов для цього;
- 3) забезпечення права дітей розвиватись у родинному оточенні та мати доступ до всіх ресурсів місцевої спільноти;

4) залучення батьків до освітнього процесу як рівноправних партнерів та перших учителів дітей;

5) розробка навчальних програм на основі особистісно орієнтованого та індивідуального підходів, що сприяють розвитку навичок навчання протягом усього життя;

6) незаперечення того факту, що інклюзивне навчання передбачає додаткові ресурси, необхідні для забезпечення особливих освітніх потреб дитини;

7) використання результатів сучасних досліджень та практики в реалізації інклюзивної моделі навчання;

8) реалізація командного підходу в навчанні й вихованні дітей, що передбачає залучення педагогів, батьків, спеціалістів [3, с. 11].

Сучасна реформа освіти спрямована на оновлення вже існуючих методів та створення нових програм щодо полегшення соціальної реабілітації та адаптації дітей-інвалідів, у тому числі дітей-аутистів.

Термін «аутизм» (грец. *autos* – «сам») належить Е. Блейлеру (1911 рік), який першим застосував його для позначення особливого виду мислення, що регулюється емоційними потребами людини і не залежить від реальної дійсності, а вже у 1943 році вперше був описаний психіатром Л. Каннером [1, с. 158].

Т. Скрипник стверджує, що аутизм – це загальне порушення розвитку, що позначається на вербальній і невербальній комунікації та соціальній взаємодії, а також ускладнює становлення адаптаційних процесів; розлади аутичного спектру проявляються здебільшого у віці до трьох років [4, с. 59], тобто у дітей дошкільного віку (ДДВ).

Головними ознаками дитячого аутизму у всіх його клінічних проявах є:

- відгородженість від зовнішнього світу;
- недостатня або цілковита відсутність потреби в контактах з оточенням;
- слабкість емоційного реагування щодо близьких, навіть матері, аж до цілковитої байдужості до них (афективна блокада);
- недостатня реакція на зорові та слухові подразники;
- чутливість до слабких подразників (цокання годинника, шум від побутових приладів, звук води з водопровідного крану тощо);
- схильність до збереження незмінності того, що оточує;
- неофобія (страх усього нового: діти часто не переносять зміни місця проживання, перестановки меблів, не люблять новий одяг, взуття тощо);
- одноманітна поведінка зі схильністю до стереотипних, примітивних рухів (обертання кисті руки перед очима, перебирання пальців, згинання і розгинання плечей і передпліччя, розгойдування тулубом або головою, ходіння навшпиньки тощо);
- гіперактивність;
- необґрунтована агресія: будь-які невдачі можуть викликати істерику, що може проявитися у формі фізичної атаки; така агресія може бути спрямована як на оточуючих, так і на самого себе (аутоагресія));

– вузьке коло інтересів: дитина з аутизмом не прагне грати з іграшками, особливо з новими;

– сповільнене абстрактне мислення і слабо розвинена фантазія;

– наявність різноманітних мовних порушень: у важких формах аутизму спостерігається *мутизм* (цілковита втрата мови), у деяких хворих зазначається *підвищений вербалізм*, що проявляється у вибіркового ставленні до окремих слів і виразів: дитина постійно вимовляє вподобані слова або склади.

Наукове спостереження за процесом розвитку комунікативних умінь у ДДВ з аутизмом дало можливість виділити *порушення*, характерні для їхнього мовлення:

– ехолалії, тобто мимовільне повторення звуків, складів, слів чужого мовлення, слів і мелодій пісень, нав'язливе вживання фраз і запитань;

– характерні фонетичні розлади;

– порушення інтонації (підвищення або пониження) у кінці фрази / слова;

– скандування складів, слів;

– тривале називання себе в другій або третій особі (відсутність у мовленні особового займенника «я»);

– відсутність у мовленні ствердження «так»;

– відсутність в активному словнику слів, що позначають близьких людей, наприклад, «мама», «тато» та ін.;

– нормальний або навіть прискорений розвиток мовлення на ранніх етапах з поступовою втратою комунікативної функції (приблизно до трирічного віку);

– труднощі у спілкуванні (особливо у старшому дошкільному віці) поза межами звичного оточення;

– припинення спілкування з оточуючими людьми;

– невміння реагувати на інших у процесі спілкування;

– спілкування дитини з собою або уві сні;

– порушення невербальних комунікацій, зменшення кількості жестів та імітацій;

– часте вживання стійких аграматизмів;

– неспроможність передати сутність своїх потреб та бажань вимовленими словами і фразами;

– нерозуміння навіть простих інструкцій;

– буквальне розуміння мовлення;

– нерозуміння переносних значень слів;

– співвіднесення і закріплення значення слова за тією ситуацією, в якій дитина вперше його почула;

– діти-аутисти не використовують мовлення як засіб спілкування, не звертаються із запитаннями, не дають відповіді на запитання.

Задля подолання у ДДВ аутизму та сприяння розвитку у них вмінь соціалізації, доцільно використовувати ігри з природними матеріалами (піском, снігом, водою, листям). Ігрові дії з природним матеріалом стають своєрідним стимулом для розвитку у дітей із аутичним синдромом комунікативно-

мовленнєвих умінь. До того ж, такі ігри заспокоюють, розслабляють, знімають агресивність.

Труднощі роботи з аутичними дітьми пов'язані з тим, що вони принципово відрізняються від дітей будь-якої іншої категорії саме відсутністю соціальних якостей – комунікативних умінь, і використовують для спілкування свою таємну мову, бачать світ по-своєму, особливо, та сприймають себе й оточення по-іншому. Вони живуть у таємничому світі безпосереднього сприйняття й так само безпосередньо бачать світ. Тому організувати для ДДВ з аутизмом соціальну ситуацію, багату спілкуванням і різноманітними формами взаємодії – це справжнє розвивальне середовище для полегшення їхньої соціалізації в цілому і розвитку в них комунікативних умінь зокрема.

Список використаних джерел:

1. Пахомова Н. Г. Спеціальна психологія : навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010105 – «Корекційна освіта». ПНПУ ім. В. Г. Короленка. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. 357 с.
2. Симаева И. Н. Инклюзивное образовательное пространство SWOT-анализ. *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта*. 2014. Вып. 5. С. 31-39.
3. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні. *Дефектологія*. 2004. № 2. С. 6-11.
4. Скрипник Т. В. Комплексна програма розвитку дітей з аутизмом (на допомогу фахівцям): науково-методичний посібник. К. : Видавництво «Фенікс», 2010. 59 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЦЕГЛИНОК LEGO ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Мокрій Оксана, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

*Науковий керівник: Імбер В.І., кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

USE OF BRICKS OF LEGO AS MEANS OF DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN

Mokrii Oksana, bachelor's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті висвітлено питання щодо використання цеглинок LEGO для розвитку логічного мислення молодших школярів. Окремо виділено особливості розвитку логічного мислення. Також зазначено важливість використання LEGO як однієї із провідних навчальних технологій НУШ.

Ключові слова: LEGO, розвиток логічного мислення, ігрові технології навчання, «Шість цеглинок», НУШ, молодші школярі.

Abstract. The article covers the use of LEGO bricks for the development of logical thinking of primary school children. The peculiarities of the development of logical thinking are singled out. The importance of using LEGO as one of the leading educational technologies of NUS is also noted.

Key words: LEGO, development of the logical thinking, game learning